

BETÄNKANDE

ANGÅENDE GESTALTNINGEN AV ÅBO AKADEMI,
AVGIVET AV DEN BEREDNINGSKOMMITTÉ,
SOM AV ÅBO AKADEMIKOMMITTÉ
TILLSATTS VID MÖTET DEN
25 APRIL 1917

BETÄNKANDE

angående gestaltningen av Åbo akademi, avgivet av den beredningskommitté, som av Åbo akademikommitté tillsatts vid mötet den 25 april 1917.

Till Åbo akademikommitté.

Vid Åbo akademikommittés möte den 25 april 1917 fattades bl. a. följande beslut:

»Åbo akademikommitté överlämnar åt en kommitté, bestående av följande 11 personer:

Professor Ossian Aschan,
Professor Carl von Bonsdorff,
Kommerserådet Ernst Dahlström,
Magister Svante Dahlström,
Bankdirektör Felix Heikel,
Adjunkten Severin Johansson,
Professor Hugo Pipping,
Professor Arthur Rindell,
Professor Wald. Ruin,
Bankdirektör Emil Schybergson,
samt en representant för stiftarna av »Fonden för
högre teknisk undervisning på svenskt språk»,

att handlägga och till akademikommittén inkomma med utredning om och förslag till gestaltningen av en svensk högskola eller akademi i Åbo».

Jämte det beredningskommittén för Åbo akademi härmed till akademikommittén överlämnar sitt betänkande i frågan, må till en början anföras en del allmänna uppgifter angående arbetssätt m. m.

Beredningskommittén har till ordförande utsett professor A. Rindell, till sekreterare magister S. Dahlström. I kommitténs arbeten hava samtliga medlemmar tagit del, med undantag av kommerserådet Ernst Dahlström, som av sjukdom hindrats att närvara vid mötena. Representant för stiftarna av den ovannämnda fonden har varit doktor Edvard Blomqvist.

De förberedande arbeten, vilka ligga till grund för detta betänkande, hava utförts av trenne utskott i samråd med tillkallade experter.

Beredningskommittén har hållit tre möten, den 5, 25 och 31 maj. Såsom bilagor till detta betänkande medfölja kommitténs och utskottens protokoll jämte bilagor.

I. Allmän plan för Åbo akademi.

Då kommittén sökt utföra sitt viktiga uppdrag, hava en del utgångspunkter från början uppfattats såsom givna.

Åbo akademi bör bliva en svensk högskola, främst i den mening att dess undervisningsspråk skall vara svenska. I fråga om valet av akademins forsknings- och undervisningsområden böra det svenska folkelementets intressen tillbörligen beaktas. För all framtid bör Åbo akademi vara i stånd att skapa möjligheter för vetenskaplig forskning på svenskt språk och för den svenska ungdomens högre undervisning i vetenskaplig anda till medborgerlig gärning i fosterlandets tjänst. Det har vidare syntts kommittén böra uttalas, att akademien vid fyllandet av denna sin uppgift har att tjäna såväl ideella som praktiska syften, vilka böra avvägas med framsynt iakttagande av den svenska ungdomens behov och intressen och sammanföras på ett sådant sätt, att akademien bevarar sin karaktär av enhetlig vetenskaplig institution.

De undervisnings- och forskningsuppgifter, vilka kommittén ansett närmast komma i fråga vid akademins inrättande, hava lett till förslaget att först grunda en *filosofisk fakultet*, inneslutande *tre sektioner, en humanistisk, en matematisk-fysisk* och en *statsvetenskaplig*.

Då kommittén i det följande går att närmare utveckla sina förslag och framlägga de därtill hörande motiven, har det syntts vara lämpligt att även angiva vissa utvecklingslinier för framtiden. De för den första början föreslagna läroämnen äro valda icke blott med hänsyn till möjligheten att i särskilda examina sammanföra kunskaper, användbara i olika värv, utan även med hänsyn till dessa ämnens grundläggande betydelse för all vetenskaplig odling inom resp. områden av det mänskliga vetandet. Den föreslagna ämneskomplexen inbjuder sålunda till en rik utveckling genom tillskott av nya ämnen och undervisningsområden, vilka kunna finna stöd i dem som från början upptagits på akademins program.

Vad den framtida utvecklingen beträffar så kan kommittén ej uttala sig om vilken riktning som framom andra borde tillgodoses. Det måste i sista hand lämnas beroende av akademins första års eller årtiondes lärospån, studerandes anslutning och allmänhetens ekonomiska understöd, i vilken riktning akademien närmast skall komma att tillväxa.

Kommittén anser sig hava skäl att i korthet omnämna den meningsolikhet, som rått inom densamma uti frågan om fakultetsindelningen. Under det en del medlemmar hållit före, att alla inom akademien representerade lärostolar borde direkt sortera under det akademiska konsistoriet, hava andra ansett att en indelning i fakulteter eller sektioner bleve nödvändig. Emot fakultetsindelningen har anförts att den, om ej speciella åtgärder vidtagas, är ägnad att för de studerande försvåra önskvärda och värdefulla ämneskombinationer, och för densamma att det av organisatoriska och pedagogiska skäl säkert bleve nödvändigt att på något sätt avgränsa från varandra de tilltänkta tre ämnesgrupperna.

Efter det kommittén principiellt avgjort sig för en indelning av de föreslagna lärostolarna i tre grupper, avgåvos 5 röster för den åsikt som ovan kommit till uttryck: anordnandet av en filosofisk fakultet med de tre nämnda sektionerna, under det 4 röster tillföll förlaget att de tre ämnesgrupperna skulle benämnas och funktionera såsom skilda fakulteter.

II. Humanistiska sektionen.

Allmän uppgift. Kommittén anser sig icke ha skäl att ingå närmare på frågan om behövligheten av en humanistisk ämnesgrupp vid Åbo akademi. Frågans tidigare behandling inför offentligheten och de på många håll uttryckta varma önskningsmålen giva vid handen, att akademien skulle gå miste om någonting väckande och värdefullt och något i all akademisk undervisning centralt, om det humanistiska elementet skulle skjutas åt sidan.

Det livligt kända behovet av ledande krafter för vår svenska befolknings väckande och samling måste anses vara så trängande att ingen tid får förspillas för utbildandet av dugande män för de många olikartade uppgifter, som här föreligga. Det vore säkerligen i hög grad obetänksamt att icke på förhand trygga den undervisning, som närmare än någon annan är bunden vid svenskt språk och svenskt sinne.

Såsom läroämnen av denna art framträda själmant *svenska språket, nordisk historia* och den *svenska litteraturens historia*.

Med anledning härav har kommittén enats om att dessa ämnen till en början skulle upptagas och uppbäras av var sin professur. Såsom ett i ordets fullaste bemärkelse centralt ämne ville kommittén framhålla *filosofin*, vars studium är av stor betydelse för snart sagt varje slag av vetenskaplig forskning, och önskar för detta ämne föreslå ytterligare en fjärde professur.

Det förtjänar här även anföras att åtminstone tvenne av de sålunda föreslagna lärostolarna, de i nordisk historia och i

filosofi, äro av betydelse för de statsvetenskapliga studierna, om vilka längre fram skall framläggas närmare förslag.

På detta sätt skulle de humanistiska ämnena vid akademien komma att företrädas genom följande lärostolar:

1) *Svenska språket.* Den vetenskapliga omfattningen av denna professur borde fixeras till den nordgermanska filologiska forskningen.

2) *Nordisk historia.* Detta ämne avser att i främsta rummet omfatta Finlands och Skandinaviens historia, men även andra länders, som utövat inflytande på utvecklingen i Norden. Därjämte skulle den historiska vetenskapens övriga områden beaktas, i den mån detta påkallas av hänsyn till vittnesbörden över i ämnet avlagda examina. Den ursprungliga tanken att inskränka ämnet till Finlands kulturhistoria har inom kommittén fått vika för åsikten att jämväl den politiska historien, som ansetts äga betydelse för de statsvetenskapliga studierna, borde ingå inom professurens läroområde.

3) *Svenska litteraturens historia.* Professuren i detta ämne är avsedd att omfatta den svenska litteraturen i Finland och Sverige, inbegripande jämväl gränsområdenas litteratur.

4) *Filosofi.* Inom utskottet har uttalats önskvärdheten att fasthålla ämnet såsom helhet, alltså utan uppdelning i en praktisk och en teoretisk del. Härvid torde dock de personliga förutsättningarna hos den som bekläder lärostolen bliva avgörande. Utskottet vill framhålla detta ämnes betydelse för de statsvetenskapliga studierna.

Utveckling. Såsom vetenskaper, ägnade att vid fakultetens utveckling med nya professorer komma i åtanke, hava nämnts *rättshistoria, arkeologi* och *pedagogik*.

Rättshistoriens samband med det svenska filologiska studiet kunde föranleda ämnets upptagande inom den humanistiska gruppen under det starka skäl jämväl tala för placering inom de statsvetenskapliga ämnena. Detta viktiga gränsområde förtjänar ur många synpunkter att beaktas. — Arkeologin har förvisso, utom sitt värde för den etnologiska, historiska och språkvetenskapliga forskningen en särskild be-

tydelse genom det i Åbo och dess omnejd till buds stående arkeologiska forskningsmaterialet. — Pedagogiken borde i sinom tid upptagas såväl på grund av ämnets allmänna värde som för de möjligheter densamma erbjuder att inverka på folkskollärarkårens utveckling, vilken verksamhet säkerligen förlänat de akademiska sommarkurserna en stor betydelse.

Lärare. Sektionens lärarpersonal skulle till en början komma att utgöras endast av de fyra professorerna. Kommittén har trott sig se möjligheter till omedelbart besättande av samtliga professorer.

Kostnader. Beträffande kostnaderna för den humanistiska sektionen har kommittén utgått från en årlig lön av 12,000 mk för professor. Utgifterna för undervisning, avseende färdighet att använda främmande språk kunde liksom för de övriga sektionerna upptagas i samband med akademins allmänna kostnader.

Såsom anläggningskostnader antecknas anslag för litteratur, förslagsvis 10,000 mk för varje professor och såsom årsutgifter 2,000 mk för ny utkommande litteratur inom varje professors gebit.

Några speciella utgifter för lokaler skulle ej förekomma, då antagligen en föreläsningssal vore nog för hela fakulteten och nödiga biblioteks- och lärarrum förutsättas.

Sammanlagda kostnaden för den tilltänkta humanistiska fakulteten skulle sålunda uppgå till 40,000 mk för anläggningen och 56,000 mk i årliga utgifter.

III. Matematisk-fysiska sektionen.

Allmän uppgift. Vad den allmänna betydelsen av de matematisk-fysiska vetenskaperna angår, torde kommittén för att motivera förslaget om deras upptagande endast behöva hänvisa till att ett universitet med ett något så när fullständigt undervisningsprogram icke kan tänkas, utan att matematiken och naturvetenskaperna ingå i undervisningen. För Åbo akademis framtida utveckling är det säkerligen av

största vikt att redan från början beakta dessa vetenskaper, då desamma jämväl, samfällt eller enskilt, äro av grundläggande betydelse för flere andra studieriktningar, såsom för de medicinska, de tekniska och jämväl för de socialvetenskapliga och de ekonomiska högskolestudierna.

Är man ense om att akademien bör begynna sin verksamhet med undervisning i ett antal vetenskaper tillhörande det matematisk-fysiska området, så härskar väl ej heller olika mening om att dessa borde bilda en sammanhörande och varandra kompletterande grupp. I detta hänseende får kommittén framhålla, att bland de till den fysisk-matematiska sektionen vid universitetet i Helsingfors hörande disciplinerna *matematik, fysik, kemi* samt *geologi och mineralogi* bilda ett sådant, väl avgränsat större studieområde, och att detta också väljes av ett stort antal studenter vid avläggandet av filosofiekandidatexamen. Redan utsikten att efter vid akademien utförda fullständiga praktiska arbeten och förstudier omedelbart kunna vid densamma vinna filosofiekandidatgrad måste fördelaktigt inverka på elevfrekvensen. Då därjämte erbjudas utsikter att vid akademien kunna idka självständig vetenskaplig forskning, med möjlighet till avläggande av doktorsgrad, måste även detta vara ägnat att bland de studerande stärka förtroendet för akademien och verka höjande på den vetenskapliga nivån vid densamma.

Då de vetenskapliga studier, vilka utmynna i examen för lärd grad, för att få allmänare anslutning, också böra bereda sina idkare möjlighet till ekonomisk utkomst, anser sig kommittén i korthet böra beröra även denna sida av sin uppgift, så vitt densamma nämligen sammanhänger med de föreslagna läroämnena.

En på vitsord i matematik, fysik, kemi samt mineralogi och geologi grundad filosofiekandidatexamen giver, som bekant, även om den icke kompletteras med licentiatexamen, efter behöriga praktiska och pedagogiska prov, kompetens till ett antal lärarplatser vid våra skolor, om ej i statsläroverken så åtminstone i de talrika privata. Slutförda högskole-

studier i dessa fyra discipliner äro dessutom särskilt ägnade att utbilda skicklighet för många uppgifter i det praktiska livet. På områden, där specialexamina eller fackstudier icke äro oavvisligen nödvändiga som kompetensprov, t. ex. för vissa befattningar i försäkringsbranschen och inom bankväsendet, kunna studier i matematik vara av stor betydelse. Grundliga insikter i fysik äro en förutsättning för en framgångsrik verksamhet på vissa andra praktiska banor, såsom vid telefonväsendet och vissa tjänster vid telegrafverket, vid statsjärnvägarna, justeringskommissionen, meteorologiska centralanstalten m. m. Med den viktiga ställning kemien intager på många områden har valet av denna vetenskap som huvudämne i kandidatexamen blivit allt allmännare. De offentliga kontrolllaboratorierna ävensom handelsskolorna och andra fackskolor behöva redan ett icke ringa antal fil. kandidater med grundliga insikter i kemi. Detsamma gäller om vissa kommunala tjänster samt vid befattningar vid tullverket och järnvägarna, varförutom de många fabrikslaboratorierna ständigt förfråga sig om hjälpkrafter hos professorerna i kemi i Helsingfors. Slutligen har en kandidat med mineralogi och geologi som huvudämne användning för sina kunskaper som statsgeolog och vid undervisning i vissa högre läroanstalter med fackskolekaraktär, vid metallurgiska företag m. m.

De i kommitténs förslag upptagna ämnena erfordra alltså följande fyra professurer:

1) *Matematik*. Professurens innehavare bör i sin undervisning företräda såväl analysen som geometrin och ägna tillbörlig uppmärksamhet åt den tillämpade matematiken, särskilt i den utsträckning densamma kan komma att anses av betydelse i den statsvetenskapliga sektionen. Professorn i matematik är föreståndare för akademins matematiska inrättning.

2) *Fysik*. Professurens innehavare bör i sin undervisning företräda såväl den teoretiska som den experimentella fysiken och vid en eventuell anslutning av en teknisk fakultet draga

försorg om undervisningen i teknisk mekanik. Professorn i fysik är föreståndare för akademins fysikaliska inrättning.

3) *Kemi*. Kemins läroområde omfattar oorganisk, organisk och fysikalisk kemi ävensom kemins historia. Professurens innehavare är föreståndare för det kemiska laboratoriet.

4) *Geologi och mineralogi*. Läroområdet omfattar geologin och mineralogin jämte kristallografin. Professorn är tillika föreståndare för den mineralogiska inrättningen.

Utveckling. Kommittén har tagit i betraktande möjligheten att vid akademien införa jämväl *biologiska ämnen (botanik och zoologi)* och kommit till den uppfattning att detta, på grund av dessa ämnens stora betydelse även för det praktiska livet, i sinom tid borde ske. Det har dock framstått för kommittén såsom det riktiga och även det mest praktiska att den matematisk-fysiska ämnesgruppen föregår den biologiska, vars upptagande kan bli ett följande för fullständigheten behöfligt steg i sektionens utveckling.

Vid uppgörandet av sitt förslag har kommittén ytterligare beaktat att undervisningen i ofta nämnda fyra discipliner kan lämna en nödig grund för lämpligt grupperade senare avslutna *tekniska studier*, vilkas upptagande på många håll väckt ett livligt intresse, icke minst i kretsar, som förklarar sig villiga att för ändamålet direkt understöda akademien. Så hava stiftarna av »Fonden för högre teknisk undervisning på svenskt språk» förklarar sig kunna ställa till Åbo akademis förfogande medel, som inflyta å för detta ändamål cirkulerande anteckningslistor. Allt detta har framträtt med tanke på vikten, ja nödvändigheten av att hos den svenska bildade ungdomen i landet, som för närvarande saknar tillfälle att på modersmålet bedriva tekniska studier, utveckla ett allmännare intresse för arbetet på de tekniska och industriella områdena. Det kan även förväntas att en dylik undervisning, målmedvetet anordnad, vore ägnad att hos vår svenska ungdom liva uppfinnarverksamheten, för att tillgodogöra de stora framstegen i utlandet och anpassa dem efter vårt lands säregna förhållanden. Bristen på en härför

lämpad, målmedveten undervisning har lämnat oss i Finland vida efter våra stamförvanter i Sverige, där ett betydande uppsving ägt rum på en mängd tekniska områden, vilka även hos oss kunde upparbetas och utvecklas.

Med hänsyn härtill vill kommittén framhålla att den matematisk-fysiska sektionen redan i dess föreslagna provisoriska sammansättning skulle kunna lägga den vetenskapliga grunden även för tekniska studier vid akademien. Dessa skulle visserligen med de nu föreslagna lärostolarna endast till sina allmänna grunder idkas vid akademien, och gå ut på att inhämta gedigna kunskaper i matematik, fysik, kemi samt mineralogi och geologi, medan den fortsatta speciellt tekniska utbildningen skulle bedrivas utrikes eller vid Tekniska högskolan i Helsingfors, eller ock efter avlagd kandidatexamen med kemi som huvudämne, inom fabriksindustrin. Detta sätt att inhämta teknisk utbildning vid olika högskolor och med efterföljande praktik kan icke anses vara olämpligt under en första övergångsperiod, helst om blicken för uppgifterna utvidgas genom studier eller ytterligare praktik i de stora kulturländerna.

Men efterhand och såsnart akademins tillgångar tillåta inrättandet av professorer i tekniskt vetenskapliga ämnen, kunde denna undervisning göras allt fullständigare. Till en början synes det lämpligt att medan resurserna äro mindre inrätta endast en enda, men från början fullständig *fackskola i teknisk kemi*. Dels ansluter sig en sådan lättast till den ifrågasatta grundläggande undervisningen inom matematisk-fysiska sektionen och kan inrättas med mindre antal lärarkrafter än andra grenar av teknisk undervisning, dels borde den kemiska industrin framför andra bringas till snabb utveckling. Känt är vilken stor nationalekonomisk betydelse densamma på senare tider uppnått i alla kulturländer.

Ett närmare ingående på sättet för den tekniska undervisningens anslutning till akademien än genom dessa antydningar finner kommittén i detta nu icke vara av behovet påkallat.

Lärare. Den lärarpersonal, med vilken kommittén tänker sig undervisningen bedriven inom den matematisk-fysiska fakulteten, skulle i överensstämmelse med lärostolarnas antal bestå av 4 professorer. Till biträden vid de med lärostolarna i matematik, fysik och kemi förenade inrättningarna skulle dessutom erfordras tre assistenter. Möjlighet torde finnas att redan nu besätta ovan föreslagna professorer med fullt kompetenta inhemska forskare.

Kostnader. Enligt utlåtanden, avgivna av fackmän i de olika ämnena, anföras här nedan beräknade utgifter för en matematisk-fysisk fakultet. Bland anläggningskostnaderna hava upptagits utgifterna för bibliotek och samlingar, apparater och utensilier samt möbler och ruminredning. Laboratorietrymmet har beräknats för 15—20 studerande. Bland årsutgifterna har man upptagit lön för professorer (å 12,000 mk) och assistenter (i matematik, fysik och kemi å 3,000 mk) vaktmästare, anslag för komplettering av bibliotek och samlingar, apparater och utensilier, däremot icke lokalhyra.

I nedanstående kalkyl upptages jämväl inredning och utrustning av lokaler för de olika ämnena inom fakulteten. Till den här angivna summan kommer utgiften för en föreläsningssal, vilken kunde vara gemensam för hela sektionen.

Anläggnings- och diverse årliga kostnader, samt lokaler.

	Anläggningskostnader	Årliga kostnader	Rum antal	Rum i m ²
Matematik ...	Fmk 13,000: —	Fmk 17,000: —	3	120
Fysik	„ 36,000: —	„ 22,000: —	7	265
Kemi	„ 28,000: —	„ 24,000: —	10	250
Mineralogi & geologi	„ 43,000: —	„ 16,000: —	6	170
Summa	Fmk 120,000: —	Fmk 79,000: —	26	805

IV. Statsvetenskapliga sektionen.

Allmän uppgift. Kommittén vill först såsom en allmän motivering för upptagandet av statsvetenskapliga ämnen vid akademien anföra, att de ökade fordringar det statliga och politiska livet i våra dagar ställer på medborgaren redan i och för sig visa det önskvärda i dessa ämnens upptagande. Härtill kommer särskilt för den svenska befolkningen i Finland behovet att vinna ett ökat antal kvalificerade krafter på det statliga och kommunala området till gagn för fosterlandets lagbundna utveckling och till skydd och värn för sin egen ställning i landet.

Den statsvetenskapliga ämnesgruppen med dess för våra förhållanden nya uppgifter erbjuder sålunda ett stort intresse ur mera än en synpunkt. En statsvetenskaplig examen har flerstädes i utlandet redan funnits införd och i Sverige länge utgjort ett önskningsmål. På finskt håll har man hos oss ägnat saken ett teoretiskt intresse sedan något decennium tillbaka. I Sverige har en av regeringen tillsatt kommitté redan år 1910 utarbetat ett betänkande angående inrättande av en statsvetenskaplig examen, men förslaget har ännu icke realiserats, antagligen emedan detsamma i många avseende står i strid med den föråldrade fakultetsindelningens tvång. Beskaffenheten av vårt universitets juridiska ämbetsexamina, vilka likasom den därtill hörande undervisningen äro avpassade efter statens behov av tjänstemän vid rättskipningen och administrationen, gör dock att behovet av en enkom uppställd statsvetenskaplig studielinie hos oss, likaväl som i Sverige, är starkt kännbart. Personer som verka på ledande poster i samhället, såsom lantdagsmän, kommunalmän, affärsmän och industriidkare på högre stadier, publicister m. fl. vore i hög grad betjänta av fast sammanslutna och utan onödig tidsutdräkt förvärvade kunskaper om staten och dess funktioner. De härtill hörande studierna omfatta olika juridiska, humanistiska och matematiska discipliner, och det ligger i öppen dag att deras behov en gång måste tillfreds-

ställas. Kommittén har ansett att ett steg mot lösningen av denna intressanta och viktiga uppgift borde tagas i Åbo.

För de statsvetenskapliga studiernas införande vid Åbo akademi har kommittén ansett böra omedelbart upptagas: *nationalekonomi och statistik, statskunskap och finanslära* samt *förvaltningsrätt*.

1) *Nationalekonomi och statistik.* Kommittén uttalar härvid önskvärdheten att statistiken i sinom tid måtte avskiljas från denna till en början lämpliga kombination och erhålla en särskild lärostol. Endast på detta sätt kan en för dess lyckliga utveckling nödig självständig ställning vinnas för denna betydelsefulla disciplin, vars arbetsmetoder på senare tider i raskt ökat omfång vunnit tillämpning över vitt skilda forskningsområden, börjande med det statsvetenskapliga och slutande med naturvetenskaperna.

2) *Statskunskap och finanslära.* Detta ämne skulle inbegripa statsorganisation och modern politik.

3) *Förvaltningsrätt*, närmast de delar, som behandla det ekonomiska livets olika sidor (kommunal, social och ekonomisk förvaltning).

Förevarande förslag har av kommittén antagits med tanke att dessa tre ämnens studium skulle vinna komplettering och stöd genom följande till olika sektioner hörande ämnen: *nordisk historia* (inclusive politisk historia), *filosofi* och *matematik*, vilket sistnämnda ämne lämnar grunden för studium statistikens arbetsmetoder.

Dessutom borde enligt kommitténs mening regelbunden undervisning till en början genom tillförordnande extra lärare, lämnas i lämpliga delar av *ekonomisk-* eller *privaträtt*.

Genom dessa kompletteringar borde det statsvetenskapliga studieområdet vinna nödig fullständighet och bärvidd i olika riktningar.

Utveckling. Såsom ämnen, värda att vid ämnesgruppens framtida utvidgning upptagas, har inom kommittén nämnts utom *statistik*, företrädd av en särskild professur, även *geografi*, innefattande jämväl den ekonomiska geografin. Förslaget om

införande av *rättshistoria* har blivit motsagt, med hänsyn till att detta ämne hänför sig till juridiken i hela dess vidd och sålunda komme att stå alltför isolerat inom akademins studieområde, sådant detsamma i kommitténs förslag begränsats.

Lärare. Kommittén har i någon mån behandlat även *personfrågor* för att komma till en uppfattning om möjligheten att besätta de tre tilltänkta professurerna. Med avseende å professuren i nationalekonomi och statistik anser sig kommittén böra föreslå att man, för den händelse lämplig inhemsk man ej yppar sig, måtte söka för denna lärostol vinna en vetenskapsman från Sverige, vilket antagits vara görligt på grund av den rikare utveckling verksamheten inom nämnda vetenskap nått i detta land. De två övriga professurerna borde besättas med personer, vilka vid inhemskt universitet vunnit juris doktorsgrad och sålunda direkt utbildats med hänsyn till vårt lands statsrättsliga och förvaltningsförhållanden. Till dess fullt kvalificerade personer kunna utnämnas, kunde de två professurerna möjligen provisoriskt handhavas av tillförordnade lärare.

Kostnader. Beträffande kostnaderna för den statsvetenskapliga undervisningen har kommittén utgått från samma årliga lön för professorerna som i föregående sektioner. För undervisningen i ekonomisk rätt har nats 3,000 mk.

Såsom anläggningskostnader har kommittén antecknat anslag för anläggandet av handbibliotek: 5,000 mk för nationalekonomi och 3,000 mk för de två övriga ämnena vart för sig. För årliga accessioner önskas 1,000 mk för var professur.

För lokaler erfordras inga extra utgifter.

Sammanlagda kostnaden skulle sålunda vara för anläggningen 11,000 mk samt i årliga utgifter 42,000 mk.

V. Akademins uppgift såsom härd för forskning och undervisning.

Statuter. Beredningskommittén har ansett sin uppgift gälla de allmänna bestämningarna rörande akademins blivande verksamhet, men icke deltaljerna av akademins organisation. Ordlandet av de sistnämnda sker lämpligast genom ett särskilt utskott, vilket av akademikommittén tillsättes sedan de allmänna dragen på grund av föreliggande förslag blivit av densamma fastställda. Ehuru beredningskommittén sålunda anser det vara för tidigt att utarbeta ett förslag till statuter, vilka fastslå akademins uppgift, organisation och förvaltning, de olika läroämnenas omfattning, lärares och tjänstemäns skyldigheter och rättigheter, den studerande ungdomens rätt att åtnjuta undervisning m. m., önskar kommittén dock här göra några uttalanden rörande en del viktigare punkter.

Uppgift. Akademins uppgift bör vara att befordra den fria forskningen och den vetenskapliga bildningen samt att genom undervisningsverksamhet utbilda ungdomen till fäderneslandets tjänst.

Lärarkåren. Kommittén uttalar som sin åsikt att till lärarbefattningar vid akademien måtte antagas framstående, hest yngre vetenskapsmän, vilka såväl i fråga om vetenskapliga meriter som undervisning och offentligt framträdande kunna vara till heder och gagn för akademien. Jämte det kommittén ville förorda höga fordringar på de personer, vilka skola bekläda akademins lärostolar, ville den även tillstyrka utvägen att hellre lämna en professur obesatt tills vidare än till platsen antaga en icke fullt meriterad person.

Professurerna borde enligt kommitténs tanke besättas på livstid.

Den första uppsättningen av akademins lärare borde enligt kommitténs mening vinnas genom vederbörandes *kallande* till sina befattningar, i likhet med vad förhållandet var t. ex. vid Göteborgs högskolas grundande. Möjligen kunde

även framdeles professorers kallande vara att föredraga framför deras utseende efter ansökning.

Beträffande akademins lägre lärarbefattningar, assistenter, event. lektorer m. fl. torde nödiga bestämningar kunna utfärdas, då grundlinierna för akademins verksamhet hunnit bliva fastställda.

Professorernas ekonomiska ställning har kommittén såsom av det föregående framgår, tänkt sig baserad på en årslön av 12,000 mk, vartill borde komma en förhöjning av 1,500 mk efter 5 och 10 års tjänst, så att ett maximalt belopp av 15,000 mk uppnås.

En uppgift som omedelbart borde lösas vore anordningar för pensioner för lärare och deras efterlämnade änkor och barn. Då akademien begynner är det av vikt att de personer, vilka inträda i akademins tjänst, kunna göra detta utan uppoffrande av de personliga fördelar staten erbjuder sina tjänstemän i fråga om utsikter till pension såväl under ålderdomens dagar som ock för änkor och efterlämnade barn.

Kommittén tar sig friheten att föreslå denna frågas särskilda och sakkunniga utredande genom en för ändamålet nedsatt kommitté.

Examina, ämneskombinationer och undervisning. Akademins undervisning inom alla sektioner åsyftar förlärandet av lärd grad. För att examina vid Åbo akademi måtte kunna uthärda jämförelse med dem vid universitetet i Helsingfors tillråder kommittén — ehuru examensrätt till statstjänster ej till en början bör sökas — att akademien måtte följa Helsingfors universitets system i fråga om lärda grader. Då universitetets statuter f. n. äro under omarbetning, ville kommittén inskränka sig till denna allmänna antydning.

Utom dessa examina har kommittén tänkt sig möjligheten att inom den statsvetenskapliga sektionen införa avgångsexamina, lämpade för en del praktiska befattningar och behov.

För att bevara möjligheten till praktiska och ändamålsenliga ämneskombinationer vid examina har kommittén an-

sett att ämnenas placering uti olika sektioner icke bör få utgöra ett hinder för deras sammanförande i ett examensprogram. Denna frihet får naturligtvis ej vara obegränsad utan måste examensprogrammets godkännande bero av vederbörlig myndighets granskning.

Undervisningen bedrivs vid akademien genom föreläsningar, förhör och övningar allt efter som behovet inom de skilda ämnena gestaltar sig. Såsom en viktig omständighet har inom kommittén framhållits att lärarna ej borde vara absolut bundna av det övliga föreläsningssystemet utan kunna ersätta föreläsningar med seminarieövningar och repetitionsartade förhör, där så anses nödigt.

För komplettering och förstärkning av akademins undervisning anser kommittén det önskvärt att enstaka föreläsningar eller föreläsningsserier hållas vid Åbo akademi av vetenskapsmän från andra, särskilt utländska högskolor.

Det har även ansetts vara av vikt att akademins professorer genom populära föreläsningar i sina resp. ämnen giva allmänheten i akademins hemstad del av vetenskapens resultat, utan att kommittén dock vill föreslå denna föreläsningsskyldighets utsträckning så långt som t. ex. i Göteborg är fallet.

Det förefaller som om föreskrifter angående lärarnas populära föredrag knappast vore av nöden för den händelse Åbo akademi fortsätter den populära föredragsverksamhet som Åbo akademikommitté bedrivit; man kan nämligen förutsätta att för dylika föredrag företrädesvis lärare vid akademien komme att anlitas. Om de akademiska sommarkurserna såsom önskligt är införlivas med akademien, event. som en särskild sommartermin, vinna lärarna osökt tillfälle att även på detta sätt framträda inför allmänheten.

Till sist måste kommittén rikta uppmärksamheten på nödvändigheten att så snart organisationsplanen blivit fastställd inleda underhandlingar med kandidater för lärarposterna i de ämnen akademikommittén besluter sig för att upptaga vid akademien, på det att ifrågavarande lärare ej måtte binda sig på annat håll med band som ej kunna lösas.

Undervisning i språk m. m. Såväl på grund av det direkta behovet av undervisning i språk, som av formella skäl, föranledda av önsklig konformitet med Helsingfors universitet, anser kommittén att språkundervisning bör anordnas vid Åbo akademi, med syftemål att bibringa de studerande sådan kunskap i språk som motsvarar behovet för deras studier. För den statsvetenskapliga sektionens studerande har särskilt kunskap i bokföring ansetts nödig.

Kommittén har ej trott sig behöva avgöra sig för den form undervisningen i ovannämnda färdigheter skulle erhålla vid akademien, antingen de sålunda skulle bibringas genom lektorer, extra lärare eller redan förefintliga institut. T. v. har kommittén blott ansett sig böra i sitt budgetförslag upptaga en summa av 15,000 mk för denna del av akademins undervisning.

För den händelse att professuren i svenska språket icke bleve omedelbart besatt, anser kommittén nödigt att vid akademien anställas en lektor i svenska med skyldighet att leda de studerandes övningar för skrivprov på detta språk.

Vetenskaplig skriftserie. Kommittén har varit ense därom, att vid akademien borde utgivas en vetenskaplig skriftserie, i vilken främst av akademins lärare producerade vetenskapliga avhandlingar skulle med understöd av akademien tryckas. För detta ändamål har i budgeten reserverats 10,000 mk.

Resestipendier. I avsikt att bringa den vetenskapliga verksamheten vid akademien i så nära beröring som möjligt med forskningen i utlandet borde i budgeten upptagas anslag för resestipendier, vid vilkas utdelning främst akademins lärare, men även längre hunna studerande kunde komma i åtanke. För ändamålet föreslås en summa av 10,000 mk om året.

Bibliotek. Enhälligt har kommittén jämväl omfattat åsikten att akademien så fort sig göra låter borde förskaffa sig ett vetenskapligt bibliotek. De för forskning och studier användbara boksamlingar man i Åbo har att tillgå kunna visserligen vara till någon nytta för akademien, men ojämnheten och den ringa specialiseringen i deras bokbestånd samt de

jämförelsevis ringa möjligheterna till accessioner göra att behovet av ett eget akademibibliotek framstår såsom oavvisligt.

Kommittén anser sålunda att åtgärder för skapande av ett vetenskapligt bibliotek, över vilket akademien fritt kan förfoga, med det första borde vidtagas. Den början till ett vetenskapligt bibliotek, som gjorts för Akademiska sommarkursernas behov, är härvid att räkna på. Gåvor av vetenskaplig litteratur hava redan mottagits av akademikommittén och t. v. överlämnats till Akademiska sommarkursernas bibliotek. I avsikt att förvärva sig ytterligare gåvor kunde akademikommittén måhända omedelbart publicera ett upprop till föreningar och institutioner, till enskilda forskare, till kommunala och statsinrättningar.

För bibliotekets uppställning och vård är dock en lokal oundgängligen behövlig och så länge nödiga biblioteksrum ej förefinnas kunna åtgärderna för samlandet av litteratur endast få en splittrad och provisorisk karaktär.

I budgetförslaget äro de skilda sektionernas anslag för inköp av litteratur upptagna bland årliga utgifter för resp. sektioner (summornas storlek framgår av det föregående); för bibliotekets skötsel har föreslagits en summa av 5,000 mk.

Lokaler. Under de särskilda sektionerna har upptagits behovet av lokaler för akademien. Av det föregående framgår att tvenne stora föreläsningssalar troligen bliva behövliga samt därjämte ett antal seminarierum, i vilka övningarna försiggå och handbiblioteken förvaras. Härjämte behövas för de matematisk-fysiska ämnena det uppgivna antalet laboratorierum, varvid dock betonats att laboratoriernas anordnande i äldre, för ändamålet apterade lokaler väl kan fylla den första tidens behov. För akademins bibliotek äro några rum behövliga likasom för lärarnas mottagningar och akademins kansli.

Med någon reservation för bristande förutseende och under framhållande av, att lokalbehovet i vidsträckt mån skall kunna lämpa sig efter omständigheterna, anföres här nedan en beräkning av de behövliga lokaliteterna.

Föreläsningssalar	2
Seminarierum	3
Laboratorier och samlingar	26 (av dem många små)
Biblioteksrum	4
Lärarrum	2
Kanslirum	3

Summa 40 rum.

Ekonomi. Med stöd av de i det föregående gjorda ekonomiska uppgifterna och enligt approximativa beräkningar i övrigt göres här nedan ett försök till kalkyl över kostnaderna för Åbo akademi.

Anläggningskostnader.

Humanistiska sektionen	„	40,000: —
Matematisk-fysiska „	Fmk	120,000: —
Statsvetenskapliga „	„	11,000: —
		<u>Summa Fmk 171,000: —</u>

Årliga kostnader.

Humanistiska sektionen	„	56,000: —
Matematisk-fysiska „	Fmk	79,000: —
Statsvetenskapliga „	„	42,000: —
Undervisning i språk och bokföring	„	15,000: —
Vetenskaplig skriftserie	„	10,000: —
Resestipendier	„	10,000: —
Lokaler	„	20,000: —
Organisation (sekreterare, kamrer, 2 kanslister)	„	15,000: —
Bibliotekets skötsel	„	5,000: —
Expenser och extra vaktmästare	„	5,000: —
Oförutsedda behov	„	10,000: —

Summa Fmk 267,000: —

I ovanstående kalkyl ha professorernas lönetillägg efter 5 och 10 års tjänst och event. kostnader för pensionering icke medräknats.

Kommittén har tänkt sig att den för anläggningskostnaderna behövlige summan kunde utgå ur de räntemedel Åbo akademikommitté har att påräkna från den tid som föregår akademins öppnande. Vad de föreslagna årliga kostnaderna beträffar har kommittén ej förbisett att desamma betydligt överstiga de tillgångar som t. v. stå till buds, men har kommittén det oaktat förenat sig om tanken att det ovan uppgjorda programmet om möjligt borde förverkligas på en gång. De föreslagna lärostolarna bilda i visst avseende en helhet, som skulle lida av att på någon punkt reduceras. Det synes även vara av stor vikt att söka beakta de olika synpunkter som under diskussionen i frågan uttalats och att ena de skiljaktiga meningar, som kommit till uttryck, på det att akademien från början måtte omfattas med odelat intresse och odelad välvilja av alla kretsar i samhället. Kommittén tillåter sig därför hemställa, huruvida ej akademikommittén, om den accepterar det här meddelande programmet, ville söka uppnå en överensstämmelse mellan de för programmets genomförande nödiga kostnaderna och kommitténs ekonomiska möjligheter genom att invänta kapitalets tillväxt och genom att lämpa tidpunkten för akademins begynnelse därefter.

Helsingfors, den 1 juni 1917.

ARTHUR RINDELL.

Svante Dahlström.